
**Z mroku czasów,
czyli rzecz o bł. Jakubie Strzemię,
Stróžu naszym i Patronie**

**Materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji 600-lecia
śmierci bł. Jakuba Strzemię i 100-lecia ogłoszenia go
Współpatronem krakowskiej prowincji franciszkanów**

Kraków, 16 marca 2010 r.

Red. br. Rafał Antoszczuk OFMConv

Wydawnictwo Ojców Franciszkanów
Niepokalanów 2015

Redakcja techniczna i skład:
Aleksandra Wojtyna, Karol Wojtyna

Korekta:
Katarzyna Pniak

Projekt okładki:
Karol Wojtyna

Można drukować
o. Wiesław Pyzio, prowincjał
Warszawa, dn. 27 kwietnia 2015 r. L. dz. 147/15

© Copyright by Wydawnictwo Ojców Franciszkanów Niepokalanów 2015

ISBN 978 - 83 - 7766 - 096 - 6

Wydawnictwo Ojców Franciszkanów
Niepokalanów 2015. Wydanie I
Paprotnia, ul. o. M. Kolbego 5, 96-515 Teresin
tel. 46 864 22 08
e-mail: wof@niepokalanow.pl
www.wydawnictwo.niepokalanow.pl

WSTĘP

*Mrok przeszłości to brak dokumentacji.
Jeśli czegoś nie napiszemy,
to za sto lat będzie mowa o mrokach przeszłości.*
O. prof. UPJPII dr hab. Zdzisław Gogola OFMConv

Minęło pięć lat od wielkich jubileuszy: 600-lecia śmierci bł. Jakuba Strzemię, który w niezwykle sposób ubogaciła peregrynacja jego relikwii oraz 100-lecia ustanowienia Błogosławionego Współpatronem zakonnej prowincji franciszkanów (Prowincji św. Antoniego z Padwy i bł. Jakuba Strzemię, tzw. prowincji krakowskiej). Dokładnie w setną rocznicę wydania papieskiego reskryptu o współpatronacie prowincji, 16 marca 2010 r., w krakowskim franciszkańskim konwencie odbyła się sesja naukowa pt. *Z mroku czasów, czyli rzecz o bł. Jakubie Strzemię, Stróžu naszym i Patronie*. Licznie zebrani goście z terenu Polski i Ukrainy, pod przewodnictwem specjalistów różnych dziedzin nauk, pochylali się nad postacią, dorobkiem i spuścizną Błogosławionego Franciszkanina. I tak, naukowa wędrówka, poprzez historię, sztukę, duchowość, prawo kanonizacyjne, znalazła swoją kulminację w uroczystej Mszy świętej dziękczynnej. Prezentowane wykłady ubogacone były pokazami multimedialnymi oraz niezwykle wystawą, na której, pierwszy raz w historii, zebrano i zaprezentowano eksponaty pochodzące z franciszkańskich klasztorów w Polsce: relikwie, pamiątki i dokumenty związane z bł. Jakubem, świadectwa jego kultu i wielu wydarzeń oraz bogatą ikonografię. W program sesji wkomponowano także

odczytanie listów laudacyjnych, jakie zostały nadesłane, a także wystąpienia gości, pośród których specjalne miejsce zajmował JEm Ks. Kard. Stanisław Dziwisz.

W tym miejscu należy złożyć podziękowania wszystkim organizatorom sesji, a więc Kurii Prowincjalnej Prowincji św. Antoniego z Padwy i bł. Jakuba Strzemię; Klasztorowi św. Franciszka w Krakowie; Franciszkańskiemu Wyższemu Seminarium Duchownemu w Krakowie; Instytutowi Studiów Franciszkańskich w Krakowie i wielu indywidualnym osobom, których nie sposób tu wymienić.

Jak dotąd nie ukazała się drukiem żadna pamiątka obchodów obu jakubowych jubileuszy. Instytut Franciszkański w Łodzi Łągielnikach, który gromadzi i rozpowszechnia dziedzictwo franciszkańskie, chcąc mieć swój wkład w rozwój kultu bł. Jakuba Strzemię oraz pogłębieniu refleksji nad jego dorobkiem i spuścizną, powziął myśl o publikacji jakże bogatego materiału z krakowskiego sympozjum.

Biorąc przykład od przedwojennych, lwowskich franciszkanów, którzy w roku 1910 wydali drukiem książkę pt. *Pamiątka pięćsetnej rocznicy śmierci błog. Jakóba Strepy franciszkanina, arcybiskupa lwowskiego 1409 – 1909*, zamieszczając w niej zbiór jubileuszowych kazań, pragniemy oddać w ręce Czytelników kolejny tom serii *Biblioteki Instytutu Franciszkańskiego*, w której opublikowane zostały wszystkie prelekcje sympozjalne, wystąpienia organizatorów, jubileuszowe kazanie mszalne oraz listy laudacyjne. Mamy nadzieję, że lektura 28. tomu BIF-u przyczyni się do upamiętnienia wielkich dzieł Bożych oraz wyjątkowej i niepowtarzalnej z wielu względów sesji naukowej.

Bł. Jakubie Strzemię, módl się za nami!

o. prof. dr hab. Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv
Dyrektor Instytutu Franciszkańskiego w Łodzi Łągielnikach

br. Rafał Maria Antoszczuk OFMConv
Odpowiedzialny za przebieg jubileuszy
Kustosz relikwii bł. Jakuba Strzemię podczas jubileuszowej peregrynacji
Asystent Instytutu Franciszkańskiego w Łodzi Łągielnikach

Relikwiarz bł. Jakuba Strepy. Przyczynek do dziejów kultu Patrona archidiecezji lwowskiej

W roku 1910 archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego decyzją papieża św. Piusa X zyskała, obok Matki Bożej Królowej Korony Polskiej, drugiego patrona. Został nim błogosławiony abp Jakub Strep, zwany też Strzeżem lub Strzeżemczykiem¹³². Stało się tak dzięki intensywnym staraniom w Kurii Rzymskiej lwowskiego metropolity abpa Józefa Bilczewskiego, w niecałe sto lat później wyniesionego również na ołtarze¹³³.

Arcybiskup Bilczewski żywił wielki kult dla swojego poprzednika na stolicy metropolitalnej, franciszkanina, w pierw gwardiana klasztoru lwowskiego, następnie w latach 1391 – 1409 metropolity haliczkiego¹³⁴. Publiczny kult błogosławionego arcybiskupa na terenie archidiecezji niemal zanikł w stuleciu XIX. Pielęgnowali go niewątpliwie franciszkanie, których przedstawiciel, o. Łukasz Wiśniewski, w stulecie beatyfikacji Jakuba Strepy wydał poświęconą mu obszerną bro-

¹³² Dekret z 7 VII 1910 ustanawiający NMP Królową Korony Polskiej Patronką archidiecezji, a jako drugiego patrona Błog. Jakuba Strepe, „Kurenda” 1910 nr 12, s. 101; Z Rzymu, „Gazeta Kościelna”, 18, 1910 nr 21 (20 V), s. 268.

¹³³ M. Tar na wski, *Arcybiskup Józef Bilczewski. Krótki rys życia i prac*, Kraków 1991, s. 62-64 (pierw druk Lwów 1924). Beatyfikacji lwowskiego arcybiskupa i metropolity obrządku łacińskiego dokonał we Lwowie 26 czerwca 2001 papież Jan Paweł II, zaś kanonizacji papież Benedykt XVI w Rzymie 23 października 2005 – *Beatyfikacja i kanonizacja arcybiskupa Józefa Bilczewskiego i księdza Zygmunta Gorazowskiego*, Marki [2006].

¹³⁴ Wyczerpujące zestawienie bibliografii poświęconej bł. Jakubowi opracował o. Romuald Gustaw, w: *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. 1, Poznań-Warszawa-Lublin 1971, s. 532-535. Zob. też: A. Zwiercan, *Jakub Strep*, w: *Hagiografia polska, o.c.*, s. 523-531; M. Zahajkiewicz, *Jakub Strzeżem*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, 1997, szp. 712; W. Załeski, *Święci na każdy dzień*, Łódź 1982, s. 649-651.

szurę o charakterze historyczno-dewocyjnym¹³⁵. Okazją do popularyzacji osoby abpa Strepy i krzewienia nabożeństwa do niego stała się przypadająca w roku 1909 pięćsetna rocznica jego śmierci. Na szeroką skalę działania podjął w tej sprawie abp Bilczewski. Z jego inicjatywy Władysław Abraham, profesor prawa kanonicznego na Uniwersytecie Lwowskim, opracował naukową monografię abpa Jakuba, wydaną przez Akademię Umiejętności w Krakowie, a bp Władysław Bandurski, sufragan lwowski, napisał zbiór popularnych opowiadań¹³⁶. Wiązało się to z pragnieniem lwowskiego metropolity doprowadzenia do kanonizacji Jakuba¹³⁷. Temu celowi miało służyć przeprowadzone już w roku 1907 (14 maja i 4 listopada) badanie jego doczesnych szczątków, przechowywanych w lwowskiej katedrze¹³⁸. Metropolita lwowski podjął energiczne działania w Kurii Rzymskiej, a ich rezultatem było wydanie dla Lwowa kilku ważnych dokumentów. Dekretem z 10 marca 1909 r. Kongregacja Obrzędów potwierdziła kult błogosławionego oraz wszystkie wcześniejsze działania podejmowane w tej sprawie¹³⁹. Arcybiskup Bilczewski uzyskał również *breve* tejże Kongregacji, wydane 24 marca 1909 r., podnoszące w całej archidiecezji święto bł. Ja-

¹³⁵ Ł. Wiśniewski, *Żywoć i cuda Bł. Jakuba de Strepa arcybiskupa lwowskiego, franciszkanina. W stuletnią rocznicę Jego beatyfikacji*, Lwów 1890. Publikacja zawiera omówienie życiorysu i działalności abpa Jakuba (s. 5-65), opis jego cudów (s. 69-137), modlitwy (s. 141-172) oraz poświęcone mu hymny i pieśni (s. I-IV).

¹³⁶ W. Abraham, *Jakub Strepa arcybiskup halicki 1391-1409*, Kraków 1908; W. Bandurski, *Wielki apostoł błog. Jakub Strepa, arcybiskup lwowski*, Lwów 1909 - ; Tarnawski, *o.c.*, s. 63. Książkę bpa Bandurskiego, podobnie jak obrazki, zalecała lwowskiemu duchowieństwu Kuria Metropolitalna; dochód z ich sprzedaży miał zostać przeznaczony na koszty kanonizacji bł. Jakuba – *Informacja z Ordynariatu Metropolitalnego. Żywoć, wizerunki błog. Jakuba Strepy*, „Kurenda” 1910 nr 4, s. 46.

¹³⁷ Tarnawski, *o.c.*, s. 64.

¹³⁸ Abraham, *o.c.*, s. 75-76; *Przeniesienie św. relikwii błogosławionego do nowej srebrnej trumienki*, „Kurenda”, 1910, nr 12, s. 104. M. T. Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub Strzeń*, „Studia Lubaczoviensia”, t. 1, 1983, s. 173. Przy tej sposobności wykonano szczegółową dokumentację znalezionych elementów stroju pontyfikalnego, opublikowaną przez Abrahama, *o.c.*, tabl. I-VI.

¹³⁹ *Dekret św. Kongregacji Obrzędów w sprawie czci błog. Jakuba Strepy*, „Kurenda” 1909 nr 4, s. 43. Zob. Wiśniewski, *o.c.*, s. 60-61.

kuba do rządu święt pierwszej klasy z oktawą¹⁴⁰. Kongregacja Obrzędów zezwoliła też specjalnym dokumentem z dnia 24 marca 1909 r. na zorganizowanie jubileuszowych uroczystości¹⁴¹. Duchowieństwo archidiecezji lwowskiej zostało przez ordynariusza zobowiązane do uroczystego obchodzenia we wszystkich kościołach wspomnienia błogosławionego, popularyzowania jego kultu, obierania go Patronem tworzonych stowarzyszeń katolickich, propagowania wizerunków. Wspomnienie Patrona archidiecezji przypadało 21 października¹⁴². Jedną z takich uroczystości we Lwowie była akademія przygotowana przez kleryków seminarium duchownego¹⁴³. Rektor seminarium bp Bandurski przy innej okazji wygłosił odczyt o błogosławionym¹⁴⁴. Abp Bilczewski wydał z okazji jubileuszu specjalny list pasterski w dniu 11 lutego 1909 r.¹⁴⁵

Uroczystości jubileuszowe w stolicy archidiecezji odbyły się w dniach od 17 do 27 czerwca tego roku w kościele franciszkanów (3 dni) i w archikatedrze łańciskiej (8 dni). Zorganizowano je na wiel-

¹⁴⁰ *Breve Kongregacji Obrzędów zezwalające na obchodzenie odąd święta błóg. Jakuba sub ritu dx. 1 cl. cum octava w całej archidiecezji*, „Kurenda” 1909 nr 4, s. 44; *Tarnawski, o.c.*, s. 63. Spowodowało to konieczność dokonania zmian w lwowskiej rubryceli, co zarządził niezwłocznie ordynariusz – *Zarządzenie abpa Bilczewskiego w zmianach w rubryceli z powodu zaprowadzenia oktawy Błogosławionego Jakuba Strepy*, „Kurenda” 1909 nr 4, s. 45-46.

¹⁴¹ *Breve Kongregacji Obrzędów zezwalające na obchodzenie w bieżącym roku, jako w pięćsetną rocznicę śmierci błóg. Jakuba, uroczystego triduum w kościele Franciszkanów, a przez całą oktawę w kościele Naszym archikatedralnym, z przywilejami tak własnej Mszy św. o błogosławionym Jakubie, jako też odpustu zupełnego i cząstkowych, jakie św. Stolica Apostolska przy takich uroczystościach udzielać zwykła* – „Kurenda” 1910 nr 4, s. 44-45. Wykonanie tego breve abp Bilczewski zarządził niezwłocznie – *Zarządzenie abpa Bilczewskiego ustanawiające dni uroczystości*, „Kurenda” 1910 nr 4, s. 45.

¹⁴² *Wskazania dla Wielebnego Duchowieństwa archidiecezji w sprawie podniesienia kultu błóg. Jakuba Strepy*, „Kurenda” 1910 nr 3, s. 30-31. zob. też: *Zahajkiewicz, Jakub Strzeмиę...*, szp. 712.

¹⁴³ *Wierni ku czci błóg. Jakuba Strzeмиę*, „Gazeta Kościelna” 1910 nr 2(7 I), s. 20-21.

¹⁴⁴ *Jak ożywić i podnieść kult błóg. Jakuba Strepy celem przyspieszenia jego kanonizacji*, „Kurenda” 1909 nr 2, s. 11-16.

¹⁴⁵ *List pasterski w pięćsetną rocznicę śmierci Bł. Jakuba Strepy*, w: *J. Bilczewski, Listy pasterskie*, t. 2, Lwów-Kraków 2005, s. 7-24.

ką skalę z udziałem przedstawicieli wszystkich katolickich obrzędów¹⁴⁶. Inauguracyjne kazanie wygłosił łaciński ordynariusz Lwowa¹⁴⁷.

Doczesne szczątki bł. Jakuba spoczywały dotąd w lwowskiej katedrze w skromnej drewnianej, połączanej skrzynce-relikwiarzu¹⁴⁸. Abp Bilczewski uznał, iż należy się im bardziej okazała oprawa. Podejmując inicjatywę ordynariusza lwowska kapituła łacińska sfinansowała przedsięwzięcie, przeznaczając na nowy relikwiarz 6 tysięcy koron¹⁴⁹.

Historia relikwii bł. Jakuba Strepy i jego kultu obfituje w wiele wydarzeń. Zmarły *in odore sanctitatis* arcybiskup halicki zaczął odbierać cześć wkrótce po śmierci. Z czasem został uznany za jednego z patronów Lwowa, jego bowiem interwencji przypisano ocalenie miasta od pożogi w roku 1522 lub 1527¹⁵⁰. Widziano w nim Patrona na luty, od bólu i zawrotu głowy¹⁵¹. Kult arcybiskupa-franciszkanina szybko jednak przygasł, skoro zatarła się nawet pamięć o miejscu jego po-

¹⁴⁶ Nabożeństwa odprawili i głosili kazania hierarchowie łacińscy: abp Józef Bilczewski, metropolita lwowski, abp Karol Hryniewiecki, były biskup wileński i kanonik lwowski, bp Anatol Nowak, sufragan krakowski, bp Władysław Bandurski, sufragan lwowski, bp Józef Pelczar, ordynariusz przemyski, bp Karol Fischer, sufragan przemyski, bp Leon Wałęga, ordynariusz tarnowski oraz abp Józef Teodorowicz, metropolita lwowski obrządku ormiańskiego, a także reprezentujący Kościół greckokatolicki: abp Andrzej Szeptycki, metropolita lwowski, bp Konstanty Czechowicz, sufragan przemyski, bp Grzegorz Chomyszyn, ordynariusz stanisławowski – *Obchód pięćsetnej rocznicy Bł. Jakuba Strepy we Lwowie*, „Kurenda” 1909 nr 7, s. 55-56; *Obchód pięćsetnej rocznicy Bł. Jakuba Strepy we Lwowie*, w: Bilczewski, o.c., s. 25-26. Zob. też Tarnawski, o.c., s. 63. Szczegółowe informacje o przygotowaniu i przebiegu uroczystości oraz teksty kazań opublikowali franciszkanie w specjalnym druku – *Pamiętka rocznicy śmierci błog. Jakuba Strepy, franciszkanina, arcybiskupa lwowskiego 1409-1909*, Lwów 1910.

¹⁴⁷ *Zasługi świętych dla narodu. Kazanie wstępne wygłoszone w kościele OO. Franciszkanów we Lwowie w pięćsetną rocznicę śmierci błogostawionego Jakuba Strepy, 17 czerwca 1909*, w: Bilczewski, o.c., s. 161-169.

¹⁴⁸ Dzieduszycki, o.c., s. 86; Tarnawski, o.c., s. 63.

¹⁴⁹ *Uroczystości na cześć Bł. Jakuba Strepy we Lwowie*, „Gazeta Kościelna”, 18, 1910 nr 24 (10 VI), s. 302.

¹⁵⁰ Abraham, o.c., s. 67-68; Zwiercan, o.c., s. 529. Daty 1527 i 1529 wymienia Wiśniewski, o.c., s. 76, 79.

¹⁵¹ Abraham, o.c., s. 1-2; Zahajkiewicz, *Błogostawiony Jakub...*, s. 173.

chówku; pomyłono też datę jego śmierci¹⁵². Do ponownego ożywienia pamięci przyczyniło się przypadkowe odnalezienie grobu Jakuba w kościele lwowskich franciszkanów p.w. Świętego Krzyża, 29 listopada 1619 r. Zmarły miał mieć na sobie ubiór biskupi i habit franciszkański¹⁵³. Stało się to impulsem do powstania pierwszej monografii arcybiskupa Jakuba, autorstwa lwowskiego kanonika Jakuba Skrobiszewskiego¹⁵⁴, a być może rozpoczęcia starań o beatyfikację. W lwowskim klasztorze zaczęto gromadzić pamiątki po sławnym zakonniku – arcybiskupie, a mającym według tradycji należeć do niego szatom i infule przypisywano cudowną moc uzdrawiania¹⁵⁵. Ponowny pochówek Jakuba nastąpił w kościele franciszkańskim. Szczątki świątobliwego arcybiskupa wraz z zachowanym strojem, w obecności abpa Jana Andrzeja Próchnickiego, złożono 20 października 1626 r. w marmurowym grobowcu, z leżącą postacią zmarłego, usytuowanym przy zewnętrznej ścianie kościoła¹⁵⁶. Stało się tak w wyniku dekretu Urbana VIII regulującego zasady oddawania czci zmarłym niekanonizowanym¹⁵⁷. Kolejne otwarcie grobu nastąpiło w roku 1754, tym razem na polecenie abpa Mikołaja Ignacego Wyżyckiego, przy udziale komisji złożonej z lwowskich duchownych: Stefana Mikulskiego jako surogata i Wojciecha Markiewicza¹⁵⁸.

Abp Wacław Hieronim Sierakowski uzyskał w Rzymie zatwierdzenie czci publicznej abpa Jakuba¹⁵⁹. To ponowne zainteresowanie kan-

¹⁵² Błędną datę podawaną w literaturze – rok 1411 sprostował dopiero Abraham, *o.c.*, s. 61.

¹⁵³ Relację o tym wydarzeniu pozostawił kanonik lwowski J. Skrobiszewski, *Vitae archiepiscoporum halicensium et leopoliensium*, Leopoli 1628, s. H.3-H[4]. Zob. też: Dzieduszycki, *o.c.*, s. 86; Wiśniewski, *o.c.*, s. 58-59; Abraham, *o.c.*, s. 1, 3; Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub...*, s. 173.

¹⁵⁴ Zob. przypis 22.

¹⁵⁵ Wiśniewski, *o.c.*, s. 125-132; Abraham, *o.c.*, s. 1, 71-73; Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub...*, s. 173.

¹⁵⁶ Skrobiszewski, *o.c.*, s. IV; Wiśniewski, *o.c.*, s. 55; Abraham, *o.c.*, s. 66, 73; Zwiercan, *o.c.*, s. 528; Zaleski, *o.c.*, s. 651.

¹⁵⁷ B. Kędzierski, *Życie B. Jakuba Ruchem z Włodawy domu i herbu Strzemię arcybiskupa halickiego, albo jak teraz lwowskiego, wyznawcy z zakonu franciszkańskiego...*, Lwów 1798, s. 31-34.

¹⁵⁸ Kędzierski, *o.c.*, s. 34; Abraham, *o.c.*, s. 73.

¹⁵⁹ Dzieduszycki, *o.c.*, s. 63.

dydatem na ołtarze zaowocowało podjęciem studiów nad życiem arcybiskupa halickiego¹⁶⁰, sprawieniem w roku 1778 nowego szklanego relikwiarza, ozdobionego insygniami biskupimi¹⁶¹, a w konsekwencji doprowadziło do translacji ciała Jakuba z franciszkańskiego kościoła do lwowskiej katedry, dokonanej w roku 1786¹⁶². Abp Ferdynand Onufry Kicki na ich pomieszczenie przeznaczył kaplicę p.w. Chrystusa Ukrzyżowanego, zwaną też Jabłonowskich.

Proces beatyfikacyjny na szczeblu archidiecezjalnym rozpoczął się 10 lipca 1777 r. we Lwowie, w kościele franciszkanów¹⁶³. Na czele komisji powołanej przez abpa Sierakowskiego stanął sufragan lwowski i biskup niseński Kryspin Cieciszowski, który Mszę świętą inaugurującą działalność wspomnianego gremium celebrował w ornacie należącym do Strepy¹⁶⁴. Komisja przesłuchiwała licznych świadków; dokonano też badania szczątków abpa Jakuba. Prace zakończono, zamykając proces 25 lipca 1779 r., a następnie akta przesłano do Rzymu¹⁶⁵. Działania podjęte w Kurii Rzymskiej doprowadziły do zaliczenia abpa Jakuba w poczet błogosławionych przez Piusa VI, dekretem z 11 września 1790 r.¹⁶⁶ Uroczystości związane z beatyfikacją odbyły się we Lwowie 15 października 1791 r. i trwały 3 dni. W ich trakcie procesję z relikwiami z dawnego kościoła jezuitów do katedry prowadzili lwowski arcybiskup obrządku ormiańskiego Jakub Walerian Tumanowicz i sufragan lwowski obrządku łacińskiego Kajetan Ignacy Kicki, zaś zakończeniu nabożeństw przewodniczył Piotr Bielański, grec-

¹⁶⁰ Abraham, *o.c.*, s. 3-6.

¹⁶¹ Abraham, *o.c.*, s. 73-74.

¹⁶² Podawaną w literaturze datę 1785 zweryfikował Abraham, *o.c.*, s. 73, 74. Zob. Tarnawski, *o.c.*, s. 62; Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub...*, s. 173. Lwowski kościół franciszkanów, po zniesieniu konwentu w roku 1785, został przebudowany przez Austriaków na teatr – Dzieduszycki, *o.c.*, s. 63.

¹⁶³ *Relacja o Komisji w sprawie Sługi Bożego Jakuba Strzemię, Zakonu S. Franciszka Minorum Conventualium, od IX Arcybiskupa naznaczonej*, „Gazeta Warszawska. Dodatek” 1777 nr 64(9 VIII), s. 1-4 nlb.

¹⁶⁴ *Relacja...*, s. 2.

¹⁶⁵ J. Krętosz, *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu (1772-1815)*, Katowice 1996, s. 44-45, 69-70.

¹⁶⁶ Wiśniewski, *o.c.*, s. 63-64; Abraham, *o.c.*, s. 2; Tarnawski, *o.c.*, s. 62; Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub...*, s. 173; Krętosz, *o.c.*, s. 45.

kokatolicki arcybiskup lwowski¹⁶⁷. Propagowaniu wiedzy o nowym błogosławionym miała służyć nowocześnie opracowana publikacja pióra byłego prowincjała franciszkanów i proboszcza czyszeckiego o. Bernarda Kędzierskiego¹⁶⁸. Opierając się na papieskim dokumencie, abp Kicki ustanowił w archidiecezji wpraw 1 czerwca, a następnie w trzecią niedzielę po Zielonych Świątkach, uroczystość błogosławionego Jakuba, z oktawą i odpustem zupełnym¹⁶⁹.

Kolejny raz relikwiarz bł. Jakuba otwarto w roku 1868 z polecenia abpa Wierzchlejskiego, a następnie, jak wspomniano – w roku 1907¹⁷⁰. Ważne wydarzenia w sprawie relikwii bł. Jakuba Strepy nastąpiły w kilkadziesiąt lat później. Jak wiadomo, jubileusz pięćsetlecia śmierci stał się okazją do sprawienia nowego, okazałego relikwiarza. Zaangażowany w te działania abp Józef Bilczewski uzyskał w Rzymie dokument, datowany 24 marca 1909, zezwalający na przeniesienie relikwii do nowego pojemnika¹⁷¹. Czynności tej dokonano w katedrze 31 maja 1910 r. Ordynariuszowi i jego sufraganowi towarzyszyli przedstawiciele kapituły, zakonu franciszkanów i duchowieństwa katedralnego, lekarze, którzy dokonali oględzin kości, reprezentanci Uniwersytetu, konserwatorzy zabytków, rzemieślnicy, w tym wykonawca relikwiarza, oraz służba kościelna¹⁷².

¹⁶⁷ Krętosz, o.c., s. 45.

¹⁶⁸ Zob. przypis 26. Pierwsze wydanie książeczki ukazało się we Lwowie w roku 1778, drugie zaś tamże w 1798. zob. też H. Kownacki, *Beato Servo Dei Jacobo de nobili Streparum gente archiepiscopo helicensi ex Ordine Minorum Conventualium*, Lopolu 1779.

¹⁶⁹ Kędzierski, o.c., s. 37; Dzieduszycki, o.c., s. 86.

¹⁷⁰ *Przeniesienie św. relikwii...*, s. 103-104.

¹⁷¹ *Breve Kongregacji Obrzędów zezwalające na przeniesienie relikwii błog. Jakuba Strepy do nowej trumienki*, „Kurenda” 1909 nr 4, s. 44.

¹⁷² Byli to: proboszcz katedry prałat Zenon Lubomęski, jako „subpromotor Fidei”, kanclerz Kurii ks. Wiktor Bilski, kanonik ks. Jan Ślusarz, prowincjał franciszkanów o. Peregryn Haczela, lwowski gwardian o. Kazimierz Siemaszkiewicz, ks. Ludwik Scherf, senior Kolegium Wikariuszy katedry, ks. Mieczysław Bryczkowski, ceremoniarz, ks. Rudolf Nowowiejski, kapelan i sekretarz arcybiskupi, klerycy Michał Kaspruk i Kazimierz Gąska; lekarze profesorowie Uniwersytetu Lwowskiego: Henryk Kadyi, Andrzej Obrzut i Ludwik Rydygier; Lwowskie Koło c.k. Konserwatorów reprezentowali profesorowie: Władysław Abraham i Ludwik Finkiel oraz dr Aleksander Czołowski. Nadto w czynnościach uczestniczyli: brązownik Jan Wypasek, stolarz Jan Mikłaszewski oraz zakrystianie katedralni: Stanisław Leon i Marcin Baran – *Przeniesienie św. relikwii...*, s. 103-104.

We wnętrzu szklanej trumienki, umieszczonej w drewnianej skrzynce, obok kości znajdowały się „[...] cały ornat, kroju używanego w XIV w.; [...] 2 *tuniciele*, 2 rękawiczki, mitra gotycka z 2 wstążkami, *cingulum* i 7 kawałków drzewa, które tworzą wyraźne linie pastorału”. Relikty te postanowiono eksponować za szkłem w ramie, specjalnie na ten cel zamówionej w Krakowie¹⁷³.

Na zakończenie lwowskich obchodów jubileuszowych abp Bilczeski postanowił dokonać ponownej translacji relikwii do katedry. W dniu 1 czerwca 1910 r. w procesji, prowadzonej przez kanonika Zenona Lubomęskiego, nowy relikwiarz przeniesiono do kościoła franciszkanów. Tam nabożeństwa trwały 3 dni. Powrót do katedry nastąpił w niedzielę 5 czerwca. W procesji licznie wzięli udział lwowianie; obecna była Rada Miasta z prezydentami, marszałek Sejmu Krajowego i namiestnik kraju, przedstawiciele lwowskich parafii, bractwa, kapituły łacińska i ormiańska, mitraci kapituły greckokatolickiej. Trumienkę-relikwiarz, zgodnie z otrzymaną z Rzymu dyspensą nie nakrytą, niosło 12 kleryków ubranych w dalmatyki¹⁷⁴. Obszerną relację z przebiegu uroczystości zamieścił „Nasz Kraj”:

Lwów przeżył w niedzielę ubiegłą jedną z kościelnych wielkich, a przytem szczerze lwowskich uroczystości. Uczcił lwowianina rodem, z powołania zakonnika-franciszkanina, pierwszego swego rzymskokatolickiego arcybiskupa Jakuba Strepę.

O godzinie 8 rano zapełnił się kościół oo. franciszkanów, przy ul. Franciszkańskiej, lasem chorągwi kościelnych z wszystkich świątyń lwowskich, mnóstwem drobnych dzieci w bieli i bractw kościelnych. Stawiło się nadto należące do „parafii” oo. franciszkanów Towarzystwo Strzeleckie. Asystował całemu świętu marszałek kraju, Stanisław hr. Badeni. Mszę świętą odprawił ks. biskup-sufragan Władysław Bandurski. Obecni byli księża arcybiskupi: Bilczewski i Teodorowicz; z kleru ruskiego, kanonicy ks. Baczyński, ks. Krzyżanowski i Woynarowski. Podczas Mszy świętej śpiewał zorganizowany niedawno przez ks. Rudolfa Nowowiejskiego, chór św. Cecylii, złożony z chłopców i kleryków. Oryginalne

¹⁷³ *Przeniesienie św. relikwii...*, s. 104; Tarnawski, o.c., s. 63.

¹⁷⁴ *Uroczysta procesja z relikwiami w nowej trumnie błogostawionego Jakuba Stropy, „Kurenda” 1910 nr 12, s. 105; Uroczystości na cześć...*, s. 301-302.

pieśni kościelne, śpiewane przez świeże, młode głosy, którym wtórowała kapela „Czwartaków”, robiły silne wrażenie. Około godziny pół do 9 ruszył olbrzymi, niemal 2 kilometry długi, pochód ul. Kurkową, Czarnieckiego, pl. Bernardyńskim, pl. Mariackim i ul. Teatralną do katedry. Rozwinęła się w jasnym słonecznym, niezmiernie barwna wstęga pochodu. Szły wszystkie klasztory, wszystkie parafie lwowskie i obnażonych głów ludzkich morze.

Wzruszający był widok dziewczątek i chłopczyków, maleństw nieraz po lat parę tylko liczących, ubranych na biało, przeważnie z czerwonymi szarfami, niosących w ręku lilie. Następnie, za grupą studentów, wśród której było całe gimnazjum im. Mickiewicza ze swym kierownikiem radcą Petelenzem na czele, rozbrzmiewał idący chór św. Cecylii, którym dyrygował ks. Nowowiejski. Wreszcie zabłysła niesiona przez oo. franciszkanów srebrna trumna z relikwiami bł. Jakuba Strepy, ozdobiona arcybiskupiami insygniami. W katedrze ustawiono, tuż przed prezbiterium, ozdobny, złoty sarkofag, jakby przypominający grób św. Stanisława na Wawelu i w ogóle tamtejsze groby królewskie. Tu złożono trumnę. Kościół katedralny wypełnił się szczelnie; śpiewał w czasie nabożeństwa chór katedralny, odprawił Mszę świętą pontyfikalną ks. arcybiskup Bilczewski, kazanie zaś wygłosił ks. arcybiskup Teodorowicz. Uroczystość zakończyła się po południu nieszporama i procesją; wzięły w nich udział ogromne tłumy, które rano, z powodu zajęć, nie uczestniczyły w wielkim katolickim święcie Lwowa¹⁷⁵.

Ostatnim aktem obchodów Jakubowych było otwarcie przez abpa Bilczewskiego, 17 września tego roku, relikwiarza błogosławionego w lwowskim kościele franciszkanów. Znaleziono w nim kości brakujące w katedralnym relikwiarzu, co potwierdziła ekspertyza prof. Henryka Kadyego¹⁷⁶.

¹⁷⁵ *Przeniesienie relikwii bł. Jakuba Strepy*, „Nasz Kraj”, 5, 1910 nr 102(11 VI), s. 6-7.

¹⁷⁶ *Uroczysta procesja...*, s. 106. Był to relikwiarz w formie trumienki sprawiony za czasów abpa Kickiego, odnowiony w roku 1885. Lwowscy franciszkanie posiadali inny jeszcze relikwiarz błogosławionego Jakuba, sprawiony w roku 1890 – Wiśniewski, o.c., s. 124-125. Certyfikat autentyczności relikwii abpa Seweryna Morawskiego z 11 maja 1892 oraz akt *Recognitio reliquiarum Beati Jacobi de Strepa*, abpa Bilczewskiego z 18 października 1910, zachowane w zbiorach Klasztoru Ojców Franciszkanów w Krakowie.

Po ponownym przyniesieniu do katedry relikwiarz bł. Jakuba złożono na dawnym miejscu, ponad mensą ołtarza w kaplicy Pana Jezusa Ukrzyżowanego. Wyżej zawisł wielki obraz przedstawiający Jakuba w stroju biskupim, malowany przez Józefa Chojnickiego, jeszcze na zlecenie abpa Sierakowskiego¹⁷⁷. Po drugiej wojnie światowej relikwie zabrał abp Eugeniusz Baziak, wyjeżdżając ze Lwowa w roku 1946. Umieścił je początkowo w katedrze w Tarnowie, a następnie, w roku 1966, zostały przekazane do prokatedry w Lubaczowie¹⁷⁸. Obecnym miejscem ich przechowywania jest katedra na Wawelu.

Jak wspomniano, sprawienie nowego relikwiarza dla szczątków bł. abpa Jakuba Strzemię wzięła na siebie lwowska kapituła katedralna. W roku 1909 projekt srebrnego relikwiarza zamówiono u cieszącego się we Lwowie uznaniem rzeźbiarza Tadeusza Błotnickiego, autora licznych pomników, popiersiowych wizerunków osobistości życia politycznego i kulturalnego Galicji, a także rzeźb architektonicznych. Realizację powierzono Janowi Wypaskowi, znanemu we Lwowie brązownikowi, właścicielowi odlewni i składu artykułów kościelnych przy ulicy Krakowskiej 5¹⁷⁹.

Relikwiarz ma formę niewielkiej trumny, zwężającej się ku dołowi, z lekko wybrzuszonymi bokami, na narożnikach z plastycznymi popiersiami aniołków o torsach przechodzących w liście akantu i ulistnione wici, zakończone wielkimi kwiatami. Pokrywę, również wypukłą, ozdobioną kompozycją z wolut i liści akantu, wieńczą plastyczne elementy: leżąca na księdze infula oraz skrzyżowane pastorał i krzyż oplecione wstęgą. Krawędzie zaznaczono plastycznymi perełkami i drobnym kimationem jońskim. Na ścianie frontowej, w wielkim kartuszu, na tle krzyżujących się taśm, zostało umieszczone ujęte w półpostaci przedstawienie błogosławionego, ubranego w kapę, z piuską na głowie, unoszącego prawą dłoń w geście błogosławieństwa. Wzdłuż

¹⁷⁷ M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po Lwowie*, Lwów-Warszawa 1925, s. 78 (błędnie jako Choiński).

¹⁷⁸ Załęski, o.c., s. 651; Zahajkiewicz, *Błogosławiony Jakub...*, s. 173.

¹⁷⁹ *Relikwiarz bł. Jakuba Strzemięńczyka*, „Nasz Kraj”, 5, 1910 nr 91(26 III), s. 3. Tutaj też zamieszczono fotografie trzech boków relikwiarza, ponownie opublikowane w: „Nasz Kraj”, 5, 1910 nr 102(11 VI), s. 5.

górnej krawędzi, w szerokim pasie, biegnie plastyczny napis: BŁ. JAKÓB STREPA. Na tylnej ścianie w centrum, znajduje się kartusz z herbami Polski i Litwy, których tarcze rozdziela lilia; na listwie wzdłuż górnej krawędzi napis: ARCYBISKUP HALICKI. Skromniejsze kartusze znalazły się na krótszych bokach sarkofagu. Na lewym widnieje w kartuszu przedstawienie kościoła, przypuszczalnie katedry w Haliczu, któremu towarzyszą u góry daty: 1391 – 1409; na prawym został umieszczony widok lwowskiej katedry, a nad nią: 1619 – 1909. Całość wspiera się na lwich łapach. Na sarkofagu kilkakrotnie została wybita cecha warsztatowa Wypaska – monogram JW w owalu oraz cecha probiercza dla wyrobów srebrnych. Na pokrywie znalazły się także wygrawerowane napisy: *Projektował i skomponował / Tadeusz Błotnicki we Lwowie; Wykonał w srebrze / Jan Wypasek we Lwowie / 1909* oraz *Cyzel. St. Bibulski*.

Gotowy relikwiarz wystawiono na widok publiczny w sali Muzeum Przemysłowego, na początku roku 1910¹⁸⁰. Ocena pracy Błotnickiego przez ówczesnych krytyków jest interesująca. We Lwowie opinia była bardzo pozytywna: „Jest to kształtu mały sarkofag, mający około 1/3 naturalnej wielkości, cały pokryty ornamentyką w stylu barokowym, a mimo to wolny od przesady dekoracyjnej, w którą tak łatwo wpaść można było wywołując nastrój zgoła zamierzeniom przeciwny. Tak wykonany został, dzięki wysoce artystycznemu projektowi i nader starannemu wykonaniu technicznemu, jest prawdziwym dziełem sztuki i stanowić będzie – jak to widać z załączonych ilustracji – jedną z prawdziwych ozdób katedry”¹⁸¹. Zgoła odmienny sąd wyraził autor notatki towarzyszącej fotografii sarkofagu zamieszczonej w poczytnym i opiniotwórczym warszawskim „Tygodniku Ilustrowanym”: *Relikwiarz ten, aczkolwiek nie arcydzieło, oparty na znanych wzorach podobnych utworów, ma kształt sarkofagu w stylu barokowym i wyróżnia się solidną, poprawną robotą. Szkoda tylko, że p. Błotnicki nie skorzystał z naszych doskonałych swojskich wzorów i nie dał rzeczy oryginalnej, polskiej, do czego nadawałyby się stosownie przesty-*

¹⁸⁰ *Relikwiarz bł. Jakuba Strzemińczyka*, „Nasz Kraj”, 5, 1910 nr 91(26 III), s. 3.

¹⁸¹ Tamże.

lizowane np. skrzynie. Eksperyment może bardzo śmiały, ale kto wie, czy, przy pewnej koniecznej transformacji „stylu relikwiarzowego”, nie dałby dobrych i zupełnie zadowolających rezultatów¹⁸². Jednocześnie z relikwiarzem powstał mosiężny, złożony pacyfikał w relikwiami błogosławionego oraz komplet świeczników ołtarzowych wykonanych w dwóch rozmiarach. Wszystkie stopy ukształtowano podobnie, na wzór relikwiarza-trumienki oraz ozdobiono katruszami z przedstawieniem błogosławionego Jakuba.

Lwowski relikwiarz-sarkofag nie jest, jak się okazuje, kreacją oryginalną. Z pewnymi zmianami Tadeusz Błotnicki powtórzył o kilka lat wcześniejszą trumienkę na doczesne szczątki bł. Wincentego Kadłubka, sprawioną dla katedry na Wawelu przez księcia-biskupa Jana Puzyńnię, co upamiętnia herb kardynalski biskupa krakowskiego. Wykonał go w roku 1900 w Krakowie, według projektu Stanisława Barabasa, Mieczysław Ziembowski (cyzeler), a odlał Franciszek Kopaczyński¹⁸³.

Różnice pomiędzy obu pracami są niewielkie. Dotyczą proporcji i stylistyki ornamentu, we Lwowie delikatniejszego, nie pokrywającego całej powierzchni. Najistotniejsza różnica wiąże się z ukształtowaniem wieka. W lwowskim relikwiarzu jest ono silnie rozbudowane, dominujące nad korpusem, z wyeksponowanymi symbolami władzy biskupiej, co nadaje cech monumentalnych całemu przedmiotowi. Inaczej też w obu przypadkach przedstawiono błogosławionych w kartuszach. W Krakowie istotną rolę informacyjną odgrywają herby: obok znaku fundatora także krakowskiej kapituły katedralnej oraz Poraj. Błotnicki, pracujący i we Lwowie, i w Krakowie, mógł oczywiście oglądać Kadłubkowy relikwiarz w katedrze, ale dobrą okazją do zaznajomienia się z pracą kolegi był pokaz relikwiarza w krakowskim

¹⁸² *Relikwiarz bł. Jakuba Strzemieńczyka*, „Tygodnik Ilustrowany” 1910 nr 215 (9 IV), s. 299.

¹⁸³ L. Lepszy, *Przemysł artystyczny i handel*, w: *Kraków, jego kultura i sztuka*, „Rocznik Krakowski”, 6, 1904, s. 278; K. Czarnocka, H. Bartnicka-Górska, *Barabasz Stanisław*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce pracujących*, 1, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, s. 83 (tu błędnie Kopczyński). Relikwiarz jest na stałe umieszczony na ołtarzu w kaplicy Tomickiego. Panu Krzysztofowi Czyżewskiemu dziękuję za podzielenie się z mną swoją wiedzą o tym zabytku.

Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w roku 1901¹⁸⁴. Relikwiarz zyskał pochlebną opinię: [...] *utrzymany w stylu średniowiecznego renesansu jest prawdziwym dziełem sztuki, chlubnie świadczącym o artystycznym uzdolnieniu wykonawcy, a wskrzeszającym tradycje najpiękniejszego rozkwitu złotniczej sztuki Krakowa*¹⁸⁵. Dla obu realizacji oczywistym wzorcem była trumna z relikwiami św. Stanisława, stojąca w ołtarzu pośrodku wawelskiej świątyni, co trafnie odczuł sprawozdawca lwowskich uroczystości w roku 1910¹⁸⁶.

Relikwiarz bł. Jakuba Strepy chociaż nie jest wybitnym dziełem sztuki, to jednak dowodzi wysokiego poziomu lwowskiego złotnictwa na przełomie XIX i XX stulecia. Jego znaczenie odnieść jednak przede wszystkim należy do sfery pamiątkowej, jako świadectwa trwałości kultu błogosławionego arcybiskupa, także wyrazu rodzimej pobożności oraz kultury religijnej.

W dniu 20 stycznia 2009 r., w katedrze wawelskiej, metropolita lwowski o. ł. abp Mieczysław Mokrzycki, w obecności kardynała Stanisława Dziwisza, metropolity krakowskiego, dokonał rekognicji relikwii bł. Jakuba Strzemię.

¹⁸⁴ Czarnocka, Bartnicka-Górska, o.c., s. 83.

¹⁸⁵ *Nasze ryciny. Relikwiarz dla katedry na Wawelu*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1901 nr 50(14 XII), s. 988.

¹⁸⁶ *Przeniesienie relikwii...*, s. 6.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
List Prowincjała o. Jarosława Zachariasza	9
Program sesji	12
Słowo Prowincjała o. Jarosława Zachariasza	13
Słowo Rektora o. dr. Piotra Gryźca	15
Słowo JEm Ks. Kard. Stanisława Dziwisza	16
Słowo Dyrektora o. dr. Andrzeja Zająca	18
PRELEKCJE	19
O. DR ADAM MĄCZKA OFMCONV <i>Franciszkanie polscy w XIV i XV w.</i>	19
O. DR ZDZISŁAW GOGOLA OFMCONV <i>Błogosławiony Jakub Strzeмиę</i> – <i>franciszkanin, misjonarz, arcybiskup, błogosławiony</i>	37
KS. MGR LIC. TEOL. STANISŁAW JAN BURDA „ <i>Bł. Jakub Strzeмиę – jako Patron i Orędownik u Boga</i> <i>w związanych z jego życiem i działalnością</i> <i>środowiskach eklezjalnych</i> ”	55
JERZY T. PETRUS <i>Relikwiarz bł. Jakuba Strepy.</i> <i>Przyczynek do dziejów kultu Patrona archidiecezji lwowskiej</i> ...	75
O. DR FRANCISZEK SOLARZ OFMCONV <i>Bł. Jakub Strzeмиę w zbiorach krakowskich franciszkanów</i>	89
O. PROF. DR HAB. WIESŁAW BAR OFMCONV <i>Możliwość kanonizacji bł. Jakuba Strzeмиę</i> <i>w świetle prawa kanonizacyjnego</i>	115
FR RAFAŁ MARIA ANTOSZCZUK OFMCONV „ <i>Idziemy do nóg twych, Błogosławiony</i> ” – <i>Echa Wielkiego Jubileuszu</i>	141
ANEKS	161
LISTY LAUDACYJNE	185